Kazım Çapacı

Camille SAİNT-SAENS

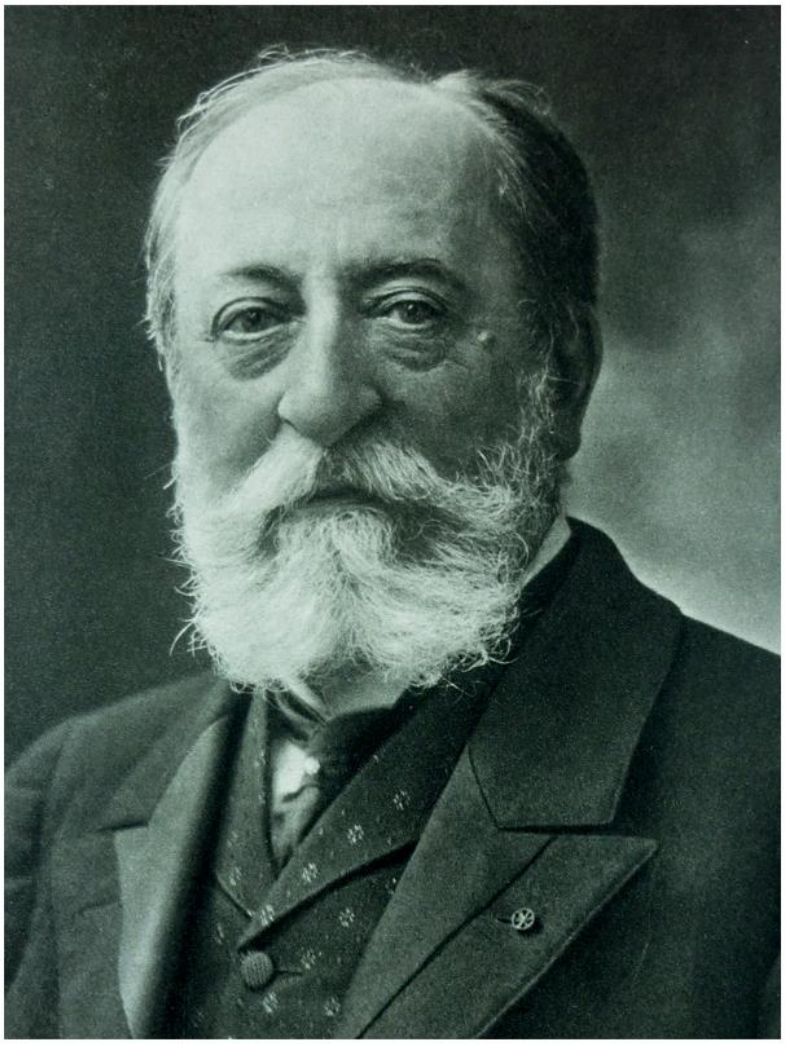

Camille SAİNT-SAËNS
(1835-1927)

9 Ekim 1835 Paris, Fransa – 16 Aralık 1921, Cezayir.

Fransız besteci, orkestra şefi, orgcu ve piyanisttir. En bilinen eserleri Hayvanlar Karnavalı, Introduction and Rondo Capriccioso, Dans Makaber' dir. Hayvanlar Karnavalı ve benzeri eserleri nedeniyle günümüzde çocukların da dinlemekten en çok hoşlandıkları bestecidir.

Saint-Saëns'ın müziğinin önemli bir bölümü hala repertuardadır, ama Fransa dışında çok ünlü değildir. Saint-Saëns'ın müziğine yöneltilen yaygın eleştiriler tamamen teknikten ibaret olması, düşünceden

yoksunluk, zarif ama yüzeysel, içi boş formlar kullanmış olmasıdır.

Uzun yaşamına iki yüzyılın müzikal devrimlerini sığdırmış, kendisi de katkıda bulunmuştur.

Saint-Saëns'ın müzik tarihinde en müthiş harika çocuklardan biri olduğu pek bilinmez. İki buçuk yaşında piyanoda ezgiler çıkarabiliyordu. Doğal olarak mutlak kulağa sahipti. Üç yaşına gelmeden okuyup yazabiliyordu. Üç yaşında ilk eserini besteledi. Beş yaşında, piyano için kısaltılmış halini değil, tam partisyonunu kullanarak Don Giovanni'nin analizine girişti. Beş yaşında piyanist olarak birkaç halk konseri verdi. Yedi yaşında Latince okuyor, bilime, özellikle botaniğe ve pul kanatlılara ilgi duyuyordu. Jeolojik örnekler de topladı.

Resmi müzik eğitimine yedi yaşında başladı. On yaşında ilk ciddi çıkışını yaptı. Çıkış resitalinde bis parçası olarak Beethoven'in otuz iki sonatından birini ezbere çalmayı önerdi. Ünü ABD'ye ulaştı. 3 Ağustos 1846'da Boston Musical GAzzette'de çıakn bir haberde şöyle yazılmıştır: "Paris'te Handel'in, Bach'ın, Mozart'ın, Beethoven'in ve daha modern ustaların müziğini, önünde hiçbir kitap olmadan çalan on buçuk yaşında, Saint-Saëns adında bir çocuk var.".

Saint-Saëns'ın sınırsız bir belleği vardı. Bir kitap okusa, bir müzik eseri dinlese sonsuza dek belleğinde kalırdı.

Zamanının en önemli piyanistlerinden ve orgcularından biri, parlak bir partisyon okuyucusu, iyi bir şef, bütün formlarda verimli bir besteci, ilk müzikologlardan biri, güncel bir eleştirmendi. Müzik dışında astronomi (Fransa Astronomi Derneği'nin üyesiydi) ve arkeolojiyle uğraştı, büyü bilimlerini inceledi, bir şiir kitabı yayımladı, oyun yazarlığına el attı.

Meslek yaşamının başlangıcında, Fransa'nın müzikal devrimcilerinden biri sayıldı. Yaşlandıkça aşırı muhafazakâr olarak tanındı. Eklektik olduğunu kabul etti ve müziğiyle ilgili olarak şunları söyledi: "Arı bir üslup ve kusursuz bir form hayalinin peşindeyim."

Ufak tefek, çıtkırıldım, huysuz ve züppe görünmesine rağmen karşılaşılması tehlikeli bir adamdı. Pierre Lalo onu şöyle tasvir eder: "kısaydı. Her zaman tuhaf bir şekilde papağanı andırırdı. Aynı keskin kıvrımlı profil, gag burun, canlı, yerinde duramayan, delici gözler. Bir kuş gibi kasılır ve hızlı, alelacele, tuhaf bir biçimde yapmacık bir pelteklikle konuşurdu."

Yıllarca Madeleine'da orgculuk yaptı. Liszt ona dünyadaki en büyük orgcu dedi. En ünlü öğrencisi Fauré'ydi.

Piyanist olarak turneye çıktı. Gösterişli virtüözler çağında saflığın, berraklığın, klasisiszmin savunucusu oldu. Mozart'ın piyano konçertoloarından bir dizi sundu. Herhalde tarihte bunu yapan ilk piyanistti. Bu arada kendi müziği fazla ilerleme kaydetmedi.

Bu fevkalade ama biraz kibirli müzikal zihnin bu kadar az başarılı olmasına içten içe sevinenler de vardı. Berlioz onun için, "her şeyi biliyor ama deneyimi yok" esprisini yaptı. Saint-Saëns düşman kazanmaya başladı. Franck'ın müziğine dayanamıyordu. Massenet ile kan davası güttü. Massenet, Saint-Saëns'ın en çok arzuladığı paye olan, *Institute* üyeliğine seçildi. Her zaman dalkavuk olan Massenet, Saint-Saëns'a bir telgraf gönderdi: "Değerli meslektaşım, *Institute* korkunç bir hata yaptı." Küplere binen Saint-Saëns yanıt verdi: "Size tamamen katılıyorum." Çok geçmeden Saint-Saëns da seçildi. Ama yıllar sonra Debussy'nin *Institute* dışında tutulmasını sağladı, zira Debussy'nin müziğini küçümsüyordu.

Zamanında itici bir güç olmanın yanısıra, konservatuvarda ses profesörü olan Romain Bussine ile birlikte 1871 yılında Société Nationale de Musique'yi kurdu. Bu örgüt, tamamen yeni bir Fransız besteciler kuşağına manevi babalık yaptı. 1870'den 1900'e kadar Fransız müziğinde büyük olan her şey onunla geldi. O olmasaydı, birçok eser yalnızca sahnelenmemekle kalmaz, belki de hiç yazılmazdı.

Saint-Saëns yalnızca Fransız müziğiyle de ilgilenmedi. Liszt ve Wagner lehine yaptığı propagandanın dışında, Boris Godunov'un müziğini, Rusya'ya yaptığı bir geziden sonra vokal partisyonunu getirerek Fransız müzisyenlere tanıtan da oydu.

Fransa'nın en sağlıklı yaşlılarından biri olarak, seksen yaşından sonra kendi orkestra eserlerini yönetmek üzere turnelere çıktı.

Müzik için en iyisi olacağını düşündüğü her şeyi yaptı. Ama 1890'a gelindiğinde artık keskin bir gericiydi. Somurtkan, huysuz, huzursuz, gezme düşkünüydü. Kişisel yaşamı da çöktü. 1878'de birkaç ay içinde her iki çocuğunu kaybetti. André pencereden düştü; Jean bir çocuk hastalığından öldü. Üç yıl sonra karısını terketti. Boşanmadılarsa da bir daha yanyana gelmediler. (Karısı 1950'de 94 yaşında öldü.)

Saint-Saëns, *Problémes et Mystéres* başlıklı feldefi bir kitap yazdı. Ateizmi savunan bir kötümserlik incelemesiydi. Sanat ve bilim, dinin yerini alacaktır diyordu. Yaşamın hiçbir amacı yoktur. İnsanlar nihai neden arayışlarında hep düş kırıklığına uğramıştır. Böyle şeyler hiç olmayabilir." Fransa'da varoluşçuluğun Sartre'dan önce bir sözcüsü vardı : Saint-Saëns.

Zamanının diğer tutkulu Fransız bestecileri gibi Saint-Saëns da opera besteledi. İki denemeden sonra, 1877'de *Samson et Dalila* (Samson ve Dalila) ile başarıyı yakaladı. Prömiyeri Weimar'da yapıldı. Diğer on iki operasından hiçbiri, uzmanlarca *Ascanio'*nun (1890) daha iyi bir eser olduğu söylense de, *Samson ve Dalila*'nın popülerliğine yaklaşamadı.

Bir dizi senfonik şiirin ardından kendisine büyük ün sağlayan 5 piyano konçertosu

yazmıştır. 1868'de tamamladığı ilk operası Samson ile Delilah, İngiltere'ye ilk gidişinde, Franz Liszt'in organizasyonu ile sahnelenmiştir. Bundan sonra Saint-Saëns ömrü boyunca Lizst'e minnettarlık duymuş, en iyi eserlerinden biri olan 3.Senfonisi'ni Lizst'e ithaf etmiştir. 1902'de VII. Edward'ın taç giyme töreni için bir marş yazmıştır.

Düşük ünü düşünüldüğünde, şaşırtıcı derecede çöke seri repertuarda kalmıştır. Fa-majör No 5, Sol-minör ve DO-minör piyano konçertoları, Do-minör senfoni No 3 (org), Sİ-minör kemn konöertosı, La-minör viyolonsel konçertosu, Hayvanlar Karnavalı bunlar arasında sayılabilir. Keman ve orkestra için Giriş ve Rondo Kapriçyoları çok sık duyulur. Senfonik şiirlerden *Dance Macabre* çok ünlüdür.

Piyano, trompet ve yaylı çalgılar için yedili, re-minör keman sonatı ve si-bemol piyanon dörtlüsüyle değil, Samson ve Dalila, The Swan, Dance Macabre gibi daha zayıf müzikleriyle tanınması düşündürücüdür.

Müziğinin mantığında, yalınlığında, pürüzsüzlüğünde, berrak ana çizgilerinde, keskin profesyonelliğinde doyurucu bir şey vardır. Ortodoks formdan ayrılmış olsa da, kökleri klasik gelenekte olan bir müziktir. Saint-Saëns'a ilk yeni-klasikçi denebilir. Müziğinin klasik zarafeti vardır. Piyano müziği, salonun eşiğine kadar gelmiş, ama neredeyse hiç çalınmamıştır. Yine de parlak zekasından ve nesnelliğinden ötürü bayatlamamıştır. Do-minör toccata (5.konçertonun son bölümünün solo versiyonu)'nın Liszt ve Ravel'i birleştiren türden bir ışıltısı vardır.

1846'da Paris'te resital vermiş, 1848'de Paris Konservatuarı'na kabul edilmiştir. Burada Benoist'le org, Halevy ile kompozisyon çalışmıştır. 1853-1877 yılları arasında orgcu olarak görev yapmıştır. 1861-65 arasında ders vermiş, 1871'de Société Nationale de Musique'in kurucu üyelerinden biri olmuştur.

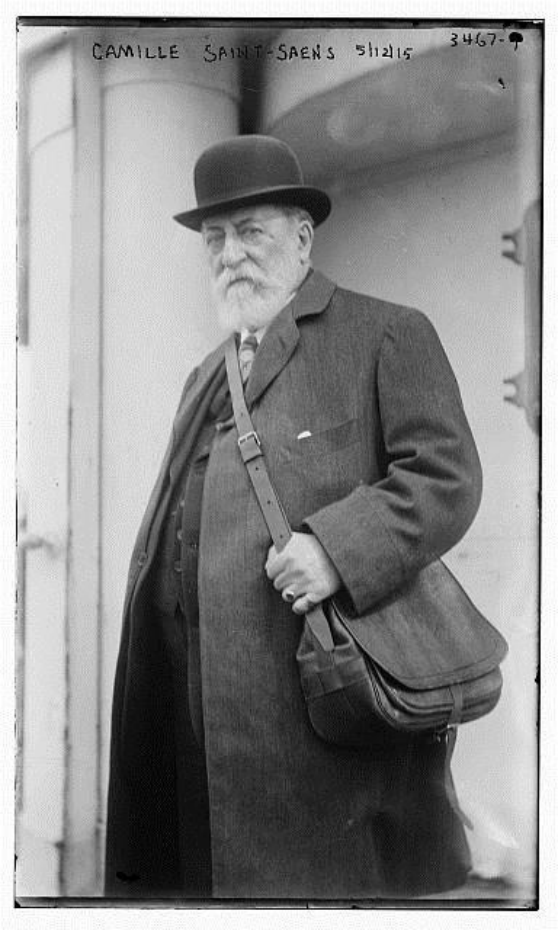

Seyahati seven bir kişiliktir ve Cezayir'in kültüründen çok etkilenmiştir. Son dönem eserleri bu kültürden izler taşır.

Kaynaklar

- Aktüze İ. Müziği Okumak. Cilt 4. Pan Yayıncılık. Nisan 2003.
- Schoenberg HC. Büyük Besteciler. Doğan Kitap. İstanbul, 2013 Nisan.